

PHẠM QUANG TÙNG*
TRẦN ANH CHÂU, LÊ TUẤN DŨNG**

TÌM HIỂU CHỨC NĂNG LIÊN KẾT XÃ HỘI CỦA PHẬT GIÁO (NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP ĐỊA BÀN HÀ NỘI)

Tóm tắt: Tôn giáo thực hiện nhiều chức năng và đóng một vai trò xác định trong đời sống xã hội. Nhiều học giả trên thế giới đều thừa nhận các chức năng chính của tôn giáo với xã hội, trong đó có chức năng liên kết xã hội. Bài viết này nhằm nhận diện và luận giải “chức năng liên kết xã hội” của Phật giáo dựa trên tiếp cận Xã hội học. Bài viết tập trung vào những biểu hiện của chức năng liên kết xã hội của Phật giáo trong đời sống thực tế, cụ thể từ trường hợp gia đình Phật giáo ở thành phố Hà Nội hiện nay.

Từ khóa: Phật giáo, chức năng liên kết xã hội của Phật giáo, gia đình Phật giáo, Hà Nội

Dẫn nhập

Xã hội là một hệ thống có cấu trúc phức tạp với nhiều yếu tố hợp thành, với tư cách một yếu tố của cấu trúc đó, tôn giáo đã có ảnh hưởng không nhỏ đến xã hội, góp phần tạo nên sắc thái đặc biệt cho đời sống nhân loại. Trong thời đại ngày nay, cùng với sự phát triển của khoa học, của các trào lưu hiện đại hóa, toàn cầu hóa, các tôn giáo trên thế giới đang có xu hướng gắn bó hơn với đời sống thực tế, đặc biệt, trong lĩnh vực chính trị, văn hóa, xã hội và đạo đức. Karl Marx cho rằng: “Tôn giáo là sản phẩm của xã hội loài người, không phải là cá nhân trừu tượng mà là “xã hội” của con người mới có thể sản sinh ra tín ngưỡng” [Trác Tân Bình, 2007: 258]. Từ góc nhìn trên, tôn giáo được xem là một hình thái ý thức xã hội, một tiểu hệ thống trong kiến trúc thượng tầng, và mang những chức năng xã hội đặc thù, một trong những chức năng đó là “liên kết xã hội”. Nghiên cứu về chức năng

*,** Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Ngày nhận bài: 30/10/2024; Ngày biên tập: 12/11/2024. Duyệt đăng: 18/11/2024.

liên kết xã hội của tôn giáo sẽ cung cấp một cái nhìn sâu sắc, thực tiễn về cách tôn giáo có thể đóng góp vào việc phát triển xã hội bền vững. Bằng cách tạo ra môi trường giao tiếp và kết nối, tôn giáo giúp đẩy mạnh sự đồng thuận, tôn trọng và sự sống chung với nhau trong một xã hội đa dạng.

Chức năng liên kết xã hội của tôn giáo nói chung và chức năng liên kết xã hội của Phật giáo nói riêng là chủ đề đã được một số nhà nghiên cứu quan tâm, có thể kể đến: “Liên kết xã hội của Phật giáo qua hoạt động giáo dục và từ thiện xã hội” [Nguyễn Thị Minh Ngọc, 2013]; *Giá trị và chức năng cơ bản của Phật giáo trong xã hội Việt Nam hiện nay* [Hoàng Văn Chung, 2019]; “Vai trò của tôn giáo trong việc cổ kết cộng đồng người Khmer tại xã An Bình, huyện Phú Giáo, tỉnh Bình Dương” [Trần Tấn Đăng Long, 2022]; “Chức năng của Phật giáo đối với vấn đề kinh tế” [Trần Hồng Liên, 2007]; *Tìm hiểu chức năng xã hội của Phật giáo Việt Nam* [Trần Hồng Liên, 2010]; *Khái niệm và các chức năng của tôn giáo* [Jablokov I.N, 1997]; *Xã hội học tôn giáo* [Sabino Acquavia - Enzo pace, 1998]; *Lý luận về tôn giáo và chính sách tôn giáo ở Việt Nam* [Nguyễn Đức Lữ, 2007]; Kỷ yếu Hội thảo khoa học: Phát huy giá trị và chức năng tôn giáo trong xã hội hiện nay [Viện Nghiên cứu Tôn giáo, 2015]; “Nghiên cứu và ứng dụng các giá trị văn hóa Phật giáo trong xã hội Việt Nam hiện nay ” [Nguyễn Hồng Dương, 2008]; “Vai trò của Phật giáo ở Việt Nam hiện nay” [Nguyễn Khắc Đức, 2008]; Một số vấn đề của Phật giáo Việt Nam trong đời sống hiện nay [Lê Hữu Tuấn, 2002]; *Phật giáo: Tri thức cơ bản* [Nguyễn Quốc Tuấn, Nguyễn Văn Quý, Nguyễn Văn Thanh, 2012],... Tuy vậy, chủ đề nghiên cứu liên quan tới chức năng liên kết xã hội của Phật giáo (nghiên cứu trường hợp địa bàn Hà Nội) chưa được nhiều công trình nghiên cứu quan tâm, đặc biệt, còn thiếu nhiều thông tin về biểu hiện của chức năng này trong thực tiễn đời sống của phật tử ở Thủ đô. Bài viết này được thực hiện trên cơ sở kế thừa những công trình nghiên cứu của các tác giả đi trước, kết hợp với những dữ liệu điền dã, phỏng vấn sâu phật tử tại những ngôi chùa có các câu lạc bộ, các hội nhóm phật tử và có các hoạt động phật sự diễn ra sôi nổi gồm: chùa Quán Sứ (quận Hoàn Kiếm), chùa Đình Quán (quận Bắc Từ Liêm), chùa Long Hưng (huyện Đông Anh), chùa Khai Nguyên (thị xã Sơn Tây), chùa Cót (quận Cầu Giấy), chùa Bằng, chùa Pháp Vân (quận Hoàng Mai) và chùa Linh Sơn (quận Hai Bà Trưng)...

nhằm tìm hiểu các biểu hiện và đánh giá về chức năng liên kết xã hội của Phật giáo.

1. Nhận diện chức năng liên kết xã hội của Phật giáo

Emile Durkheim là một trong những nhà Xã hội học tiêu biểu của chủ nghĩa chức năng, ông đã có nhiều đóng góp quan trọng trong việc nghiên cứu về tôn giáo. Chức năng liên kết xã hội của tôn giáo là một trong những đóng góp quan trọng của Emile Durkheim trong lý thuyết chức năng về tôn giáo. Theo ông, tôn giáo không chỉ đơn thuần là một hệ thống tín ngưỡng hay nghi lễ cá nhân, mà còn là một cơ chế quan trọng giúp xây dựng và củng cố mối liên kết xã hội. Ông xem tôn giáo như một yếu tố xã hội đóng vai trò quan trọng trong việc duy trì sự gắn kết và ổn định xã hội. Trong tác phẩm nổi tiếng *Các hình thái cơ bản của đời sống tôn giáo* (The Elementary Forms of Religious Life) [Emile Durkheim, 1912] đã đưa ra các quan điểm chính về chức năng xã hội của tôn giáo với ba chức năng cơ bản: *Gắn kết xã hội*: Tôn giáo giúp kết nối mọi người trong một cộng đồng qua việc chia sẻ các tín ngưỡng, lễ nghi và giá trị chung. Điều này củng cố sự thống nhất và đoàn kết xã hội. *Quy chuẩn xã hội*: Tôn giáo thiết lập và củng cố các quy chuẩn xã hội thông qua các quy định đạo đức và luật lệ. Các quy chuẩn này giúp điều chỉnh hành vi và giữ cho xã hội có trật tự. *Tạo ra ý nghĩa và mục tiêu sống*: Tôn giáo cung cấp những lời giải thích cho những câu hỏi lớn về ý nghĩa cuộc sống, cái chết, và các hiện tượng tự nhiên. Điều này giúp cá nhân cảm thấy an tâm và có mục đích trong cuộc sống. Chức năng liên kết xã hội của tôn giáo, theo Durkheim, chính là ở chỗ nó giúp gắn kết con người thông qua các niềm tin, nghi lễ, và giá trị chung. Bằng cách cung cấp một khung giá trị chung và tạo ra ý thức cộng đồng, tôn giáo giúp duy trì sự thống nhất và ổn định xã hội, đồng thời giảm thiểu xung đột và phân hóa xã hội.

Sự gắn kết và đoàn kết giữa các thành viên trong cộng đồng xã hội là do tôn giáo không chỉ mang tính cá nhân mà còn mang tính cộng đồng rất cao. Khi tham gia vào một tôn giáo, các cá nhân thường được định hướng theo một hệ thống niềm tin, giá trị và chuẩn mực đạo đức chung. Điều này giúp mọi người có chung một mục tiêu và phương hướng trong cuộc sống, tạo sự đồng cảm và liên kết mạnh mẽ. Ngoài ra, các hoạt động và nghi lễ tôn giáo thường mang

tính tập thể, thúc đẩy sự giao tiếp và tương tác giữa các thành viên. Việc cùng tham gia vào các buổi cầu nguyện, lễ hội hoặc các nghi thức tôn giáo không chỉ giúp các cá nhân cảm thấy mình là một phần của cộng đồng mà còn tạo cơ hội để họ gắn kết với nhau qua những trải nghiệm chung. Tôn giáo cũng cung cấp cho các thành viên trong cộng đồng một khuôn khổ đạo đức và giá trị sống chung, giúp họ dễ dàng hiểu và chấp nhận nhau hơn. Những giá trị như tình yêu thương, lòng từ bi, sự tha thứ và hỗ trợ lẫn nhau, thường được nhấn mạnh trong nhiều tôn giáo, khuyến khích các cá nhân sống một cách hài hòa và đoàn kết trong cộng đồng.

Chức năng liên kết xã hội của Phật giáo được thể hiện qua kinh điển Phật giáo với nội dung giáo lý Phật giáo, những tư tưởng Trung đạo, phép Lục hòa trong môi trường tu của người xuất gia; tinh thần Lục độ (bố thí, trì giới, nhẫn nhục, tinh tấn, thiền định, trí huệ)... Từ các nghiên cứu thực địa về sinh hoạt của các hội nhóm Phật tử trên địa bàn Hà Nội, nhóm tác giả nhận thấy chức năng liên kết xã hội của Phật giáo được thể hiện qua một số khía cạnh sau:

Một là, xây dựng nền tảng đạo đức chung: Phật giáo khuyến khích các giá trị đạo đức như từ bi, hỷ xả và trí tuệ. Những giá trị này không chỉ định hình hành vi cá nhân, mà còn tạo nên nền tảng đạo đức chung cho cộng đồng, giúp mọi người sống hòa thuận và hỗ trợ lẫn nhau.

Phật giáo cung cấp các quy tắc đạo đức rõ ràng, như *ngũ giới*, bao gồm việc không giết hại, không trộm cắp, không nói dối, không uống rượu và không có hành vi tình dục không đúng đắn. Những quy tắc này không chỉ hướng dẫn cá nhân mà còn góp phần tạo ra một xã hội an lành hơn khi mọi người tuân thủ. Sự hợp tác, tinh thần hòa hợp này còn được cụ thể ra trong sáu phép sống hòa hợp, gọi là *lục hòa* sẽ tạo nên sự hòa hợp giữa các hệ phái với nhau, giữa tăng, ni và Phật tử, giữa nhiều nhóm người trong xã hội... Như vậy, chính phương thức tác động vào xã hội thông qua chức năng liên kết xã hội này giúp xã hội ổn định và phát triển bền vững.

Hai là, khuyến khích sự tương trợ và lòng nhân ái: Phật giáo dạy về lòng từ bi và sự giúp đỡ lẫn nhau, khuyến khích các Phật tử tham gia vào các hoạt động từ thiện và hỗ trợ cộng đồng, từ đó tăng cường sự gắn kết và đồng lòng trong cộng đồng.

Nhiều cộng đồng Phật giáo tổ chức các hoạt động từ thiện, giúp đỡ những người nghèo khổ và những người cần giúp đỡ. Những hoạt động này không chỉ nâng cao ý thức cộng đồng, mà còn củng cố trật tự xã hội bằng cách tạo ra một mạng lưới hỗ trợ cho những người yếu thế. Thông qua các hình thức từ thiện xã hội, Phật giáo kết nối với nhiều tổ chức, cá nhân tham gia ủng hộ, tạo nên tính liên kết xã hội rộng rãi. Tăng cường tình hữu nghị với Phật tử và các tổ chức Phật giáo trên thế giới, tham gia xây dựng hòa bình, hạnh phúc cho nhân loại trong mục đích phụng sự dân tộc. Ngoài ra, Phật giáo còn thực hiện tinh thần từ bi bác ái, cứu khổ cứu nạn trong giáo lý để giúp đỡ, hỗ trợ cho những người khốn khổ, thiếu kém trong xã hội. Thành tựu của tinh thần này được biểu hiện nhiều về, dưới nhiều góc độ khác nhau.

Ba là, tạo không gian giao lưu và kết nối: Các ngôi chùa hay tự viện là nơi tập trung cho các hoạt động tâm linh và xã hội, cung cấp không gian để các thành viên trong cộng đồng gặp gỡ, chia sẻ kinh nghiệm và kết nối với nhau.

Các nghi lễ tôn giáo như lễ hội, cầu nguyện, và các buổi thờ phụng giúp kết nối mọi người qua các hoạt động chung, đồng thời củng cố mối quan hệ giữa các cá nhân trong cộng đồng. Thông qua các hoạt động thực hành tôn giáo, các hoạt động như thiền định nhóm, lễ hội tôn giáo hay các buổi họp mặt cộng đồng tạo cơ hội cho các thành viên giao lưu, chia sẻ và hỗ trợ lẫn nhau. Sự kết nối này giúp mọi người cảm thấy không đơn độc trong những lúc khó khăn, từ đó củng cố sức mạnh tinh thần. Nhiều trung tâm thiền Phật giáo tổ chức các khóa học và chương trình hỗ trợ cho những người đang gặp khó khăn về tâm lý, chẳng hạn như trầm cảm hoặc lo âu. Những khóa học này giúp người tham gia học cách kiểm soát cảm xúc và tìm thấy sự bình an bên trong, giúp họ vượt qua khủng hoảng cá nhân. Đặc biệt, khi một người trong cộng đồng Phật giáo qua đời, các tín đồ thường đến đọc kinh, cầu nguyện, chia sẻ nỗi đau và hỗ trợ gia đình trong thời gian khó khăn. Những buổi lễ này không chỉ giúp người thân cảm thấy được an ủi mà còn tạo cơ hội để cộng đồng gắn kết và hỗ trợ lẫn nhau.

2. Biểu hiện liên kết xã hội của cộng đồng Phật giáo ở Hà Nội hiện nay

Cố kết cộng đồng hay liên kết xã hội của Phật giáo ở Hà Nội là hình thành những cộng đồng Phật tử hay những người có thiện cảm với Phật

giáo (gọi chung là Phật tử) lấy ngôi chùa làm trung tâm. Hà Nội có bao nhiêu ngôi chùa là cũng có gần như bấy nhiêu cộng đồng Phật giáo. Một cộng đồng sẽ còn gắn kết nếu các thành viên tin tưởng, ủng hộ, và tuân thủ các nguyên tắc ứng xử đạo đức chung. Nếu ở các khu vực nông thôn trước đây, cố kết cộng đồng có ý nghĩa nội bộ trong mỗi làng xã, thì ở Hà Nội ngày nay, một Gia đình Phật tử, hay Hội Phật tử thành lập tại một ngôi chùa có thể thu hút người từ nhiều địa phương khác đến tham dự, đa dạng lứa tuổi và ngành nghề mà không hề tạo ra mâu thuẫn nào “Có nghĩa là, sự liên kết đã ở mức liên làng - xã, vượt lên những ranh giới địa lý hay hành chính chật hẹp” [Hoàng Văn Chung, 2019: 120]. Đây chính là đặc trưng cơ bản nhất trong biểu hiện liên kết xã hội của Phật giáo tại Hà Nội, đặc biệt, trong gia đình Phật giáo ở Hà Nội, chức năng liên kết xã hội được biểu hiện thông qua các giá trị Phật giáo, trong đó đặc biệt là giá trị luân lý - đạo đức để tạo ra các chuẩn mực và quy tắc ứng xử giữa các thành viên trong gia đình và bên ngoài gia đình. Phật giáo, với những giáo lý chú trọng đến lòng từ bi, sự khoan dung và tinh thần giúp đỡ lẫn nhau, đã hình thành nên một hệ quy chuẩn ứng xử có ý nghĩa sâu sắc đối với cả gia đình và xã hội. Thông qua các chuẩn mực đạo đức, Phật giáo khuyến khích các cá nhân sống có trách nhiệm, biết quan tâm và yêu thương những người xung quanh, từ đó duy trì trật tự và sự hài hòa trong các mối quan hệ xã hội.

2.1. Chức năng liên kết xã hội được biểu hiện thông qua sinh hoạt tôn giáo

Thứ nhất, chức năng liên kết xã hội được biểu hiện thông qua việc duy trì, củng cố niềm tin

Việc duy trì niềm tin là một yếu tố cốt lõi trong sinh hoạt tôn giáo của gia đình Phật giáo, đóng vai trò nền tảng cho mối liên kết xã hội. Niềm tin vào những giá trị cốt lõi của Phật giáo như lòng từ bi, lòng tha thứ, và sự vô ngã giúp các thành viên trong gia đình có một nền tảng tinh thần chung, từ đó gắn kết với nhau qua những giá trị nhân văn, đạo đức. Những giá trị, chuẩn mực của đạo đức Phật giáo đã góp phần hình thành nên những chuẩn mực, những giá trị, nguyên tắc đạo đức trong gia đình. Giáo lý Phật giáo khuyên răn con người, xây dựng cho con người một lối sống lành mạnh. Phật giáo khuyên con người sống ở đời phải nhớ “tứ ân” là bốn ơn lớn: ơn cha mẹ, ơn thầy bạn, ơn quốc gia, ơn Tam bảo. *Ơn cha mẹ* nói đến công lao sinh thành, nuôi

nắng, dạy bảo của cha mẹ cả đời mỗi người cũng không thể đền đáp hết vì vậy con cái trong gia đình phải hiếu hạnh, luôn biết cung kính cha mẹ, vâng lời và hết lòng phụng dưỡng cha mẹ. *On thầy bạn*, vì đó là những người đem đến cho ta những tri thức để ta trưởng thành, khôn lớn, có đạo đức, chúng ta phải siêng năng học hành, lễ phép, chân thành, kính thầy mến bạn. *On Tổ quốc*, vì nhờ đó ta có được cuộc sống bình an. *On Tam bảo*, là ơn đức Phật đã xây dựng nên một học thuyết đạo đức với những điều Giới luật khuyên răn con người sống vì lòng từ bi, bình đẳng, luôn tu dưỡng rèn luyện đạo đức và hoàn thiện nhân cách.

Niềm tin tôn giáo có vai trò quan trọng trong việc gắn kết các thành viên trong gia đình, làm cho các thành viên trong gia đình yêu thương nhau hơn, sống có trách nhiệm với nhau hơn. Các tôn giáo nói chung và Phật giáo nói riêng luôn đề cao sự gắn kết bền chặt trong quan hệ hôn nhân, trách nhiệm nuôi dạy con cái và hiếu nghĩa với bậc sinh thành. Trong gia đình, cha mẹ là tấm gương để con cái noi theo.

Trong các gia đình Phật giáo, cha mẹ thường truyền dạy cho con cái từ những bài học về lòng nhân ái, về việc sống sao cho thanh sạch, không làm tổn hại người khác. Những bài học này không chỉ là sự giáo dục cá nhân mà còn tạo nền tảng cho một gia đình đoàn kết, và đồng thời, nuôi dưỡng một thế hệ mới có lòng nhân ái, góp phần vào sự ổn định xã hội. Niềm tin vào Phật giáo trong gia đình giúp các thành viên nhận thức được ý nghĩa của cuộc sống, trách nhiệm đối với nhau, từ đó xây dựng mối quan hệ chặt chẽ, sâu sắc hơn.

Gia đình đóng vai trò như một “mái trường Phật pháp” đầu tiên, nơi mà các bậc cha mẹ truyền đạt những giáo lý căn bản cho con cái thông qua các câu chuyện về cuộc đời Đức Phật, những lời dạy trong kinh điển và những bài học đạo đức. Việc dạy dỗ con cái về các giá trị của Phật giáo không chỉ là để phát triển đời sống tâm linh cá nhân mà còn tạo nền tảng cho một cộng đồng Phật giáo đoàn kết. Khi các thành viên trong gia đình cùng nhau học hỏi giáo lý, cùng nhau tu tập, họ không chỉ gắn kết với nhau mà còn với cộng đồng Phật tử lớn hơn, từ đó tạo nên sự hòa hợp và ổn định xã hội. Một nữ Phật tử chia sẻ: “nhà em theo Phật giáo từ khi còn nhỏ, em đi theo bà và mẹ ra chùa từ đó theo, đến năm 16 tuổi được cho quy y, bố em sau này cũng theo, nhà em giờ một tháng ăn chay rằm, mừng một” (Pvs, nữ, 21 tuổi, sinh viên,

chùa Long Hưng, Hà Nội). Truyền giáo trong gia đình Phật giáo giúp phát triển một thế hệ có sự hiểu biết, có lòng yêu thương, sẵn sàng chia sẻ và giúp đỡ người khác, góp phần tích cực vào sự phát triển lành mạnh của xã hội.

Thứ hai, chức năng liên kết xã hội được biểu hiện thông qua việc thực hiện các nghi lễ Phật giáo trong và ngoài phạm vi gia đình

Việc thực hiện các nghi lễ Phật giáo là một hình thức sinh hoạt mang ý nghĩa quan trọng trong việc duy trì sự gắn kết xã hội. Các nghi lễ như lễ Vu Lan báo hiếu, lễ Hằng Thuận, lễ Phật Đản, hay những buổi lễ cầu an, cầu siêu, hay những lúc đọc kinh, ngồi thiền,... đều là những dịp mà các thành viên trong gia đình có thể cùng nhau bày tỏ lòng thành kính, thực hiện các nghi thức cầu nguyện và tu tập. Những nghi lễ này không chỉ giúp cho các thành viên trong gia đình có cơ hội gần gũi hơn, mà còn giúp họ hướng về những giá trị tinh thần cao đẹp, thể hiện lòng biết ơn và tri ân.

Lễ Vu Lan là một trong những nghi lễ truyền thống của Phật giáo với ý nghĩa báo hiếu, là dịp để con cái bày tỏ lòng hiếu thảo với cha mẹ, củng cố tình cảm gia đình và lan tỏa thông điệp về sự tri ân, từ đó giúp tạo nên một xã hội tôn trọng lẫn nhau, đề cao giá trị gia đình. Những buổi lễ này không chỉ là dịp để cầu nguyện, mà còn là thời gian để các thành viên trong gia đình chia sẻ, gắn bó và thắt chặt thêm tình cảm, từ đó xây dựng một cộng đồng gia đình Phật giáo bền chặt và hài hòa.

Ngoài ra, các lễ nghi như lễ hội Vesak (kỷ niệm ngày Đức Phật ra đời, thành đạo và nhập niết bàn) hay các buổi thiền định chung giúp củng cố sự gắn kết giữa các thành viên trong cộng đồng. Những hoạt động này không chỉ là dịp để họ thực hành tín ngưỡng mà còn là cơ hội để gặp gỡ, giao lưu và xây dựng mối quan hệ bền chặt. Khi các thành viên cùng nhau thực hành tụng kinh, họ không chỉ tìm thấy sự an yên trong tâm hồn mà còn cảm nhận được sự đồng hành của những người thân yêu trong cuộc hành trình tu tập. Hoạt động này giúp gia đình tạo nên sự liên kết thông qua các giá trị tinh thần, từ đó mở rộng ra các mối quan hệ xã hội trong cộng đồng Phật giáo và cộng đồng xã hội nói chung. Cùng tụng kinh, niệm Phật còn giúp các thành viên có thêm thời gian để chia sẻ, thấu hiểu nhau hơn, từ đó tạo nên một gia đình đoàn kết, hòa thuận.

Thứ ba, chức năng liên kết xã hội được biểu hiện thông qua tình thân hỗ trợ và chia sẻ với cộng đồng xung quanh

Các gia đình Phật giáo thường tổ chức hoặc tham gia các hoạt động từ thiện, giúp đỡ những người khó khăn. Đây là một phần quan trọng của đạo Phật, là sự thể hiện của lòng từ bi và bác ái. Khi các thành viên trong gia đình cùng nhau tham gia các hoạt động thiện nguyện, họ không chỉ gắn kết với nhau mà còn gắn kết với cộng đồng, làm tăng thêm mối dây liên kết xã hội. Những hoạt động từ thiện như giúp đỡ người nghèo, phát quà từ thiện, cung cấp thức ăn cho người vô gia cư, thăm viếng và trợ giúp các trại trẻ mồ côi, người già neo đơn hay các hoạt động tham gia các chương trình bảo vệ môi trường vừa là cách để thực hành giáo lý Phật giáo, vừa là phương tiện tạo nên một cộng đồng yêu thương và giúp đỡ lẫn nhau. Những hành động này không chỉ thể hiện tinh thần từ bi của Phật giáo mà còn lan tỏa giá trị yêu thương và chia sẻ đến toàn xã hội, khuyến khích mọi người sống tử tế, yêu thương lẫn nhau. Qua đó, Phật giáo không chỉ đóng góp vào việc gắn kết các thành viên trong gia đình mà còn giúp xây dựng một xã hội hòa bình và nhân ái hơn.

2.2. Chức năng liên kết xã hội được biểu hiện thông qua sinh hoạt cộng đồng

Sinh hoạt cộng đồng ở đây được hiểu là hoạt động của các hội nhóm, tổ chức cộng đồng Phật tử của Hà Nội. Hầu hết tên gọi của các tổ chức hội, nhóm của các cộng đồng Phật giáo đa số gắn với tên gọi của ngôi chùa nơi Phật tử tham gia các hoạt động tôn giáo, như: Gia đình Phật tử chùa Nhạ Phúc (Hà Nội), Câu lạc bộ thanh thiếu niên Phật tử Quán Sứ (Hà Nội), Hội Phật tử chùa Linh Sơn (Thanh Nhân Hà Nội), Đạo tràng chùa Đình Quán (Hà Nội),... Khi ta nhìn thấy một ngôi chùa cũng có nghĩa ta đang nhìn thấy một cộng đồng ở trong đó. Trong không gian ấy, các Phật tử có cùng một mục đích, cùng một niềm tin, cùng một đáng thiêng, cùng chung những hoạt động thực hành tôn giáo. Trong không gian ấy, họ tìm thấy sự đồng cảm, gắn bó giữa các thành viên. Không gian tôn giáo trong ngôi chùa chính là sợi dây vô hình gắn kết các tín đồ, Phật tử. Ngôi chùa không chỉ là một biểu tượng của tôn giáo mà còn là nơi thể hiện những giá trị đạo đức, lòng từ bi, lòng nhân ái, yêu thương con người, sự cứu mang, cứu độ chúng sinh, người gặp khốn khó, bất hạnh. Ở phương diện này, ngôi

chùa và chức năng cứu độ của nó còn đại diện cho đạo đức chung của cộng đồng.

Qua nghiên cứu và khảo sát, có nhiều hình thức tổ chức hoạt động của các cộng đồng Phật giáo tại Hà Nội, có thể kể đến các hình thức như: Đạo tràng, Câu lạc bộ Phật giáo, Gia đình Phật tử,... Các nhóm cộng đồng Phật tử tại các ngôi chùa ở Hà Nội được chúng tôi tạm chia ra thành hai nhóm chính: *Nhóm dành cho thanh thiếu niên và nhóm dành cho những lứa tuổi khác.*

Thứ nhất, nhóm dành cho thanh thiếu niên

Các Phật tử với tuổi đời còn trẻ thường tham gia các hội nhóm như Gia đình Phật tử, Câu lạc bộ Thanh thiếu niên, khóa tu mùa hè... để đáp ứng nhu cầu học hỏi đạo lý và thực hành Phật sự có tính hướng đích xã hội¹. Việc các chùa tổ chức các câu lạc bộ dành cho thanh thiếu niên Phật tử, đã thu hút được số lượng lớn các bạn thanh thiếu niên tham gia. Thông qua việc tham gia vào các hội nhóm, các câu lạc bộ, các khóa tu khiến cho các tín đồ Phật giáo cảm thấy họ thuộc về một cộng đồng lớn hơn, cùng chia sẻ những giá trị và niềm tin chung, từ đó nâng cao cảm giác đoàn kết và bản sắc chung.

Bên cạnh đó, với sự phát triển của thời đại công nghệ, dựa trên sự tiện ích, phổ biến của nó, các cộng đồng Phật tử tại các ngôi chùa ở Hà Nội thường thành lập các hội nhóm thông qua hệ thống mạng xã hội. Phổ biến và thông dụng nhất đó là các trang facebook mở, tên của các trang này cũng trùng với tên của một ngôi chùa - địa điểm sinh hoạt của hội, nhóm. Các nhóm facebook mở được dùng để mọi người theo dõi và tham gia, nội dung đăng bài trên nhóm chủ yếu là các hoạt động của hội, về các nội dung giáo lý Phật giáo, về các kế hoạch, lịch tu tập của nhà chùa, các kế hoạch hoạt động thiện nguyện...

Ở Hà Nội có nhiều đơn vị Gia đình Phật tử như Gia đình Phật tử chùa Long Hưng (Đông Anh, Hà Nội), Gia đình Phật tử chùa Nhạ Phúc (Lại Yên, Hoài Đức, Hà Nội), Câu lạc bộ Thanh niên Phật tử chùa Quán sứ (Hoàn Kiếm, Hà Nội), Ban Thanh niên hội Phật tử chùa Cốt Hà Nội (Yên Hòa, Cầu Giấy, Hà Nội)... Trong các tổ chức, hội nhóm Phật tử, nổi bật là tổ chức Gia đình Phật tử. Đây là tổ chức có lịch sử phát triển, có cơ cấu tổ chức từ Trung ương đến địa phương, thu hút được lượng lớn các bạn trẻ tham gia. Tổ chức này được thành

lập vào năm 1940 bởi bác sĩ Tâm Minh - Lê Đình Thám. Tổ chức hoạt động với phương châm thanh niên hoạt động và làm việc theo tinh thần của Phật giáo. Tổ chức hoạt động theo hai mục đích: Đào tạo và luyện tập các thanh, thiếu niên. Cùng hướng các đội ngũ này tin Phật và trở thành phật tử chân chính, góp phần nâng cao trình độ và khả năng phụng sự đạo pháp. Cùng với đó là mục đích xây dựng xã hội ngày càng giàu mạnh hơn. Đây là tổ chức có bộ máy hoạt động nhất quán, từ Phân ban Gia đình Phật tử Trung ương sau đến các đơn vị Gia đình Phật tử được thành lập ở các tỉnh thành. Theo thống kê của Phân ban Gia đình Phật tử Trung ương tại Hội nghị tổng kết Phật sự năm 2023 cho biết, có khoảng 990 đơn vị sinh hoạt tại 32 tỉnh, thành trong cả nước. Ban Thanh niên Hội phật tử chùa Cốt tổ chức nhiều hoạt động khác nhau cho các bạn trẻ trong khuôn viên chùa như mở các lớp tập võ, học tiếng anh miễn phí, nhờ những hoạt động này mà Ban Thanh niên của chùa ngày càng thu hút thêm được nhiều thành viên tham gia hơn [N.Danh, 2024]. Một sinh viên ngành giáo dục mầm non, trường Đại học Sư phạm Hà Nội cho biết “Em ở trọ gần đây, em thường xuyên tham gia lớp học tiếng anh, chúng em có môi trường để tự học tiếng anh với nhau, đỡ tốn tiền hơn khi đến các trung tâm, rất phù hợp với những sinh viên khó khăn như chúng em” (Pvs, nữ, 19 tuổi, sinh viên, chùa Cốt, 2023). Có thể thấy các bạn trẻ tham gia Ban Thanh niên trong trường hợp này đã nhận được những lợi ích nhất định đó là các kỹ năng mới (võ thuật, ngoại ngữ). Ban Thanh niên trong trường hợp này đã thỏa mãn những nhu cầu thiết thực cho các bạn trẻ, giúp họ tiến đến gắn kết với cộng đồng phật tử. Một cách nào đó chúng ta có thể hiểu được tính vị kỷ của các cá nhân được đáp ứng và đó là sự hấp dẫn đưa họ đến gắn kết với nhau vì một lợi ích chung. Có thể thấy, những lợi ích cá nhân chính đáng mà Durkheim đã nói đến thể hiện rất rõ trong trường hợp này. Sự đổi mới phương thức hoạt động tác động đến các phật tử trẻ tuổi trong trường hợp này đã giúp Phật giáo thực hiện chức năng liên kết xã hội.

Các câu lạc bộ Thanh thiếu niên Phật tử Quán Sứ, câu lạc bộ thanh thiếu niên Phật tử chùa Đình Quán, chùa Bằng, Câu lạc bộ Môi trường xanh và Câu lạc bộ Hương Sen ở chùa Pháp Vân, Câu lạc bộ Thanh Thiếu niên Phật tử “Hương Từ Bi” ở chùa Khai Nguyên... Mỗi câu lạc bộ chừng vài chục người tới vài trăm người thường là các em học sinh,

sinh viên, thanh niên quy tụ lại một chùa dưới sự hướng dẫn của vị sư hướng dẫn hoặc một vài phật tử thuần thành. Những năm gần đây, thông thường ngoài trợ giúp Phật sự cho các chùa, các thanh thiếu niên trong câu lạc bộ thường tham dự một khóa tu theo định kỳ một tháng một ngày tại chùa, đây là những đối tượng trẻ tuổi, năng động, ưa sự sôi nổi. Mục đích của các câu lạc bộ là giúp cho các bạn trẻ có một sân chơi lành mạnh, có cơ hội được tịnh hóa thân tâm trong giáo lý của Đức Phật, lấy lời dạy của Đức Phật để bồi dưỡng những kỹ năng đối trị các phiền não, xung đột, khổ đau, áp lực, chướng duyên... trong cuộc sống, tránh xa những cám dỗ, mê hoặc có thể dẫn đến vi phạm pháp luật, vi phạm đạo đức, giúp cho các bạn trẻ dần hoàn thiện được bản thân, khai phóng giá trị tâm linh, hiểu sâu nhân quả, áp dụng mọi hành động từ lời nói tới việc làm vào cuộc sống, nhằm đạt được hiệu quả cao, đem lại lợi ích thiết thực cho bản thân, gia đình và xã hội. Chủ trương của Câu lạc bộ là: “Tạo một mô hình sân chơi lành mạnh phụng sự đạo pháp, phụng sự dân tộc”. Một nam Phật tử 30 tuổi sinh hoạt tại câu lạc bộ thanh thiếu niên Phật tử chùa Quán Sứ cho biết: “Tham gia vào câu lạc bộ tại chùa ở đây em rất thích. Việc tham gia Câu lạc bộ Thanh thiếu niên Phật tử tại chùa Quán Sứ giúp em được giao lưu, học hỏi lẫn nhau, để tìm lại sự bình an, thư thái cho tâm hồn, tránh xa những cám dỗ, những trò giải trí không lành mạnh cùng những phiền muộn, áp lực trong cuộc sống” (Pvs, nam, 30 tuổi, kế toán, chùa Cót, 2023).

Thứ hai, nhóm dành cho các phật tử khác

Nếu như các phật tử trẻ tuổi có xu hướng tham gia vào các Câu lạc bộ Thanh niên Phật tử, Gia đình Phật tử hay các hóa tu mùa hè, thì các Phật tử trung niên hoặc cao tuổi có xu hướng tham gia các Đạo tràng. Đạo tràng là khái niệm thường được dùng để chỉ nơi hội tụ của những Phật tử có cùng một ý hướng chuyên tu, theo một pháp môn tu hành nào đó đã được lựa chọn, hoặc do một vị sư hướng đạo, trong muôn vàn pháp môn của Phật chỉ dạy. Trong sinh hoạt hiện nay của Đạo tràng trong Phật giáo thường do một hoặc nhiều vị sư chỉ dạy, thường được diễn ra trong phạm vi một ngôi chùa.

Qua tìm hiểu, phỏng vấn sâu các gia đình Phật giáo ở Hà Nội rất nhiều người trong các gia đình Phật giáo ở Hà Nội đều tham gia vào các nhóm Đạo tràng do các chùa thành lập. Các nhóm Đạo tràng đó cũng rất đa dạng có người tham gia nhóm Đạo tràng chuyên đi làm từ thiện,

có người tham gia nhóm đạo tràng niệm Phật, Đạo tràng Tịnh độ, có người tham gia nhóm Đạo tràng để tham gia khóa thiền... Qua quan sát và tiếp cận những người tham gia nhóm Đạo tràng tại một số chùa ở Hà Nội cho thấy đa phần đều là những người lớn tuổi, đã về hưu, con cái đã trưởng thành nên có nhiều thời gian rảnh. Qua trò chuyện với một nữ Phật tử 65 tuổi đang tham gia nhóm đạo tràng ở chùa Đình Quán tại phường Phúc Diễn, quận Bắc Từ Liêm, Tp. Hà Nội đã cho thấy mục đích của việc tham gia các hoạt động sinh hoạt của Đạo tràng nhằm giúp cho các thành viên nâng cao trình độ hiểu biết về Đạo pháp, gây dựng lòng tin vững chắc đối với Giáo hội Phật giáo Việt Nam, có ý thức tôn trọng và kính ngưỡng Chư tôn đức tăng, ni.

Một trong những chùa có các nhóm Đạo tràng Tịnh độ hoạt động rất mạnh đó là chùa Đình Quán có địa chỉ tại phường Phúc Diễn, quận Bắc Từ Liêm, Tp. Hà Nội, thường xuyên sinh hoạt vào chủ nhật của tuần thứ nhất và tuần ba hàng tháng. Số lượng người của Đạo tràng tầm hơn 100 người, chủ yếu là những người lớn tuổi, và hầu như đều đã quy y Tam bảo. Tuần một là tụng giới, tuần ba là tụng kinh niệm Phật, một nữ Phật tử chia sẻ: “Tôi tham gia đạo tràng tại chùa này đã được một năm. Tham gia các khóa sinh hoạt tại chùa đã giúp tôi để phát triển tâm linh và sâu sắc hơn trong hiểu biết về bản thân và cuộc sống. Đây là nơi tôi được học hỏi về nhiều lĩnh vực và giúp tôi thấy cuộc sống có ý nghĩa hơn. Tham gia đạo tràng đã cung cấp cơ hội để thực hành thiền định giúp tôi cải thiện sức khỏe tinh thần và tâm hồn. Ngoài ra tham gia vào các sinh hoạt tại đạo tràng đã giúp tôi kết nối với cộng đồng, có nhiều bạn hơn để cùng nhau chia sẻ niềm vui cũng như các khó khăn trong cuộc ” (Pvs, nữ, 56 tuổi, nghỉ hưu, chùa Đình Quán, 2023).

Đối với các Phật tử lớn tuổi, họ phải đối diện với sự cô đơn và câu hỏi về ý nghĩa và mục đích của cuộc đời mình trong những năm tháng còn lại. Vai trò của tôn giáo với niềm tin vào một thế giới thần thiêng có tác dụng tạo ra cảm giác an ủi và giải thoát con người. Với sự trợ lực của niềm tin tôn giáo, con người được nâng đỡ để có thể tiếp tục hy vọng hơn vào cuộc sống cũng như được tiếp thêm sức mạnh để vượt qua những đau khổ trong cuộc đời. Theo Durkheim “tôn giáo còn có vai trò rất lớn trong việc tạo ra ý nghĩa và mục đích cho đời sống con người” [Weger, Karl-heinz, 1991: 194].

3. Vai trò của chức năng liên kết xã hội trong gia đình Phật tử ở Hà Nội

Thứ nhất, hỗ trợ, thúc đẩy truyền bá giáo lý Phật giáo, lan tỏa giá trị của Phật giáo ra cộng đồng

Các hội nhóm Phật giáo đã đóng vai trò quan trọng trong việc truyền bá giáo lý Phật giáo, góp phần vào việc lan tỏa giá trị của đạo Phật ra cộng đồng rộng lớn hơn. Thông qua các khóa tu mùa hè dành cho thanh thiếu niên, các buổi học Phật pháp dành cho người mới bắt đầu, các buổi giảng Pháp chuyên đề đã giúp các tín đồ hiểu rõ hơn về giáo lý nhà Phật. Nhờ đó, Phật giáo không chỉ được duy trì trong cộng đồng Phật tử mà còn có cơ hội đến gần hơn với những người chưa theo đạo, giúp họ hiểu và yêu mến các giá trị của Phật giáo. Hoạt động truyền bá này không chỉ giúp lan tỏa giáo lý Phật giáo mà còn giúp hình thành một xã hội có sự đồng cảm, chia sẻ và hướng thiện. Các buổi giảng pháp cộng đồng còn là dịp để mọi người ngồi lại với nhau, thảo luận và tìm hiểu về những giá trị chung của đời sống, từ đó hình thành nên một cộng đồng gắn kết, văn minh và đầy lòng nhân ái.

Thứ hai, gia tăng sức gắn kết các thành viên trong gia đình

Trong không gian gia đình nghi lễ có tác động lớn đến quan hệ giữa các thành viên trong gia đình. Đối với những người sống trong cùng một gia đình ngoài việc bị ràng buộc bởi mối quan hệ huyết thống, họ còn bị ràng buộc bởi một mối quan hệ khác đó là mối quan hệ với cái thiêng. Khi mà mọi người trong gia đình cùng sở hữu một niềm tin tôn giáo và cùng nhau thực hiện nghi lễ tôn giáo, cùng nhau thờ cúng một đối tượng thiêng thì sẽ tạo ra chất xúc tác để gắn kết mọi người trong gia đình với nhau từ đó có tác động lớn đến quan hệ giữa các thành viên trong gia đình, điều đó được thể hiện ở các khía cạnh:

Trước hết, việc cùng nhau tham gia thực hành các nghi lễ Phật giáo giúp các thành viên trong gia đình Phật tử đồng lòng hướng tới một mục tiêu chung dựa trên giáo lý nhà Phật. Thông qua những buổi thực hành nghi lễ Phật mỗi thành viên trong gia đình không chỉ cảm nhận sự kết nối tâm linh mà còn gắn bó sâu sắc với những giá trị chung về lòng từ bi, nhân ái và hiếu thảo, từ đó tạo nên sự hòa hợp và đoàn kết trong gia đình. Ví dụ, lễ Vu Lan báo hiếu là dịp để con cháu thể hiện lòng biết ơn và kính trọng đối với ông bà, cha mẹ, từ đó tạo nên sự gắn kết và tăng cường tình cảm gia đình. Qua các nghi thức tụng kinh,

dâng hương, các thế hệ trong gia đình không chỉ học được cách tôn trọng lẫn nhau mà còn hiểu rõ hơn về bổn phận và trách nhiệm đối với gia đình và tổ tiên.

Bên cạnh đó, các nghi lễ Phật giáo thường có tính chất tập thể, yêu cầu sự tham gia đồng lòng của các thành viên, từ việc chuẩn bị lễ vật, dọn dẹp, trang trí bàn thờ đến việc cùng nhau tham gia tụng kinh, cầu nguyện. Những hoạt động này không chỉ tạo ra cơ hội giao tiếp, chia sẻ mà còn giúp mọi người hiểu nhau hơn, từ đó xây dựng sự tin tưởng và gắn bó. Đồng thời, các buổi tụng kinh, lễ Phật trong không gian gia đình cũng tạo ra một không khí thiêng liêng và bình yên, giúp các thành viên tĩnh tâm, giảm căng thẳng và chia sẻ những tâm sự, trăn trở, từ đó xóa tan đi những khoảng cách hay mâu thuẫn trong cuộc sống hàng ngày. Ngoài ra, các nghi lễ Phật giáo còn có ý nghĩa giáo dục quan trọng, đặc biệt là với trẻ nhỏ. Khi cùng cha mẹ, ông bà tham gia các nghi lễ, trẻ em học hỏi về đạo đức, tình yêu thương và lòng kính trọng đối với gia đình và xã hội. Thông qua việc tham gia nghi lễ, các giá trị truyền thống và văn hóa của gia đình được truyền đạt cho thế hệ sau, giúp bảo tồn bản sắc văn hóa và duy trì mối liên kết sâu sắc giữa các thế hệ.

Qua quá trình đi điều tra, khảo sát thực tế, thực hiện các cuộc phỏng vấn bằng bảng hỏi đối với 100 tín đồ đại diện cho hộ gia đình Phật giáo, có 96% các tín đồ khi được hỏi đều cho rằng chưa bao giờ việc thực hành nghi lễ Phật giáo là nguyên nhân gây mâu thuẫn trong gia đình họ mà ngược lại việc thực hành nghi lễ Phật giáo trong gia đình mang nhiều ý nghĩa to lớn trong gia đình đó là tạo sự kết nối giữa các thành viên trong gia đình (73%) từ đó giúp mọi người trong gia đình hiểu nhau hơn (80%), (Xem bảng bên dưới).

Bảng : Ý nghĩa của việc thực hành nghi lễ Phật giáo trong gia đình

Ý nghĩa	Tần suất	%
Để liên hệ với đấng thiêng	82	82%
Để bày tỏ niềm tin	81	80%
Để mọi người trong gia đình hiểu nhau hơn	80	80%
Tạo sự kết nối giữa các thành viên trong gia đình.	73	73%
Để cầu cho công việc làm ăn được thuận lợi	68	68%
Để tìm kiếm sự che chở của đấng thiêng	67	67%
Để thể hiện mong muốn cá nhân sau khi chết	57	57%
Để duy trì truyền thống văn hóa của gia đình	57	57%
Để tìm kiếm tư vấn, góp ý, lời khuyên	25	25%
Khác	7	7%

Như vậy, qua bảng trên chúng ta có thể phần nào rút ra nhận xét rằng việc các thành viên cùng thực hành các nghi lễ Phật giáo trong gia đình có ý nghĩa và tác động to lớn đến việc điều chỉnh các hành vi đạo đức của các thành viên trong gia đình, việc cùng nhau cầu nguyện, cùng nhau lạy phật, thắp hương cùng nhau đọc tụng kinh Phật sẽ là sợi dây để gắn kết các thành viên trong gia đình với nhau, qua đó giúp họ hiểu nhau hơn và bỏ mẹ dễ dàng nắm bắt các tâm tư, tình cảm của con cái trong gia đình, từ đó kịp thời điều chỉnh các hành vi đạo đức bị lệch lạc.

Thứ ba, thúc đẩy giữ gìn và phát huy các giá trị đạo đức, văn hóa truyền thống, tạo dựng một nền tảng tinh thần bền vững cho các thành viên

Trong quan hệ gia đình, quan hệ vợ chồng là điểm xuất phát, làm cơ sở cho các mối quan hệ khác, vì thế nó rất quan trọng. Thực tế không ít trường hợp gia đình hạnh phúc hoặc bất hạnh và điều đó để lại di chứng cho thế hệ sau cũng xuất phát từ mối quan hệ này. Lễ Hằng Thuận của Phật giáo là nghi thức tương đối đặc biệt dành riêng cho lễ cưới được tổ chức trang nghiêm trọng thể tại chùa. Ngoài một vài lễ nghi truyền thống của một đám cưới như tuyên bố lý do, trao nhẫn cưới, nhận lời chúc tụng của hai họ, thì nghi thức Hằng Thuận trong ngày cưới mang đậm dấu ấn đạo đức tâm linh và trí tuệ của Phật giáo, cùng với những định hướng rất cụ thể giúp cho đôi vợ chồng có được một tương lai lạc quan tươi sáng trên tinh thần giác ngộ giải thoát.

Thông qua lễ Hằng Thuận giúp cho đôi vợ chồng ý thức được tầm quan trọng của nền tảng đạo đức tâm linh trong đời sống gia đình, để từ đó hướng đến một đời sống hôn nhân thật sự an lạc hạnh phúc. Để thực hiện được điều này, trước hết, đôi vợ chồng phải hết lòng yêu thương nhau, chung thủy, tôn trọng, quý kính lẫn nhau và luôn luôn hòa thuận với nhau, cùng nhau hướng đến những điều thánh thiện và cao thượng trong cuộc sống như hàm nghĩa của hai từ Hằng Thuận đã toát lên.

Lễ Hằng Thuận được tổ chức ở các chùa Phật giáo hiện nay là một hoạt động có tác dụng giáo dục đạo đức, lối sống dành cho “các cặp vợ chồng trước khi tiến hành hôn lễ” để giáo dục sự thủy chung, đạo lý gia đình trước khi bước vào cuộc sống hôn nhân. Để có thêm mối liên kết về tâm linh cho một hôn nhân bền vững. Đa số các gia đình

Phật giáo khi gia đình tổ chức lễ cưới cho con cái đều thực hiện lễ này. Các số liệu điều tra tại thực địa dưới đây cho chúng ta thấy điều đó.

Kết luận

Chức năng liên kết xã hội của Phật giáo, thể hiện rất rõ nét trong đời sống gia đình và cộng đồng của các gia đình Phật tử tại Hà Nội. Phật giáo, với giáo lý từ bi và hòa ái, không chỉ là tôn giáo để thờ phụng mà còn là một nền tảng kết nối và xây dựng cộng đồng. Qua các hoạt động tu tập, sinh hoạt tôn giáo và từ thiện, các gia đình Phật tử không chỉ gắn bó với nhau mà còn hình thành mối quan hệ chặt chẽ với cộng đồng. Chức năng liên kết xã hội của Phật giáo được thể hiện qua ba khía cạnh chính: tăng cường sự gắn kết gia đình, thúc đẩy sự đoàn kết cộng đồng và mở rộng tinh thần chia sẻ, từ thiện.

Phật giáo tại Hà Nội không chỉ là một tôn giáo mà còn là một nền tảng xã hội giúp tạo dựng sự liên kết chặt chẽ trong cộng đồng. Qua các hoạt động tôn giáo, Phật giáo không chỉ kết nối các gia đình Phật tử với nhau mà còn tạo điều kiện cho sự gặp gỡ, gắn bó giữa các cá nhân trong xã hội. Đối với thành phố Hà Nội, để hạn chế sự tác động của các mặt trái của kinh tế thị trường đối với xã hội, cần phát huy chức năng liên kết xã hội của Phật giáo nhằm lan tỏa hơn nữa những giá trị đạo đức Phật giáo. Các hình thức tổ chức là Gia đình Phật tử, Câu lạc bộ Thanh niên Phật tử, Khóa tu mùa hè, Đạo tràng... đã góp phần thực hiện hiệu quả chức năng liên kết xã hội của Phật giáo/.

CHÚ THÍCH:

- 1 Nói đến thực hành hướng đích xã hội của các tôn giáo là nói đến việc tham gia vào đời sống xã hội trên tinh thần, nền tảng của giáo lý, giáo luật các tôn giáo. Đây cũng chính là nói đến các hoạt động của tôn giáo tham gia vào các lĩnh vực y tế, giáo dục, an sinh xã hội, chống chiến tranh, gìn giữ hoà bình, bảo vệ môi trường, v.v.

TÀI LIỆU TAM KHẢO

1. Trác Tân Bình (2007), *Lý giải Tôn giáo*, Nxb Hà Nội.
2. Hoàng Văn Chung (cb, 2019), *Giá trị và chức năng cơ bản của Phật giáo trong xã hội Việt Nam hiện nay*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội
3. N. Danh (2024), *Phân ban Gia đình Phật tử T.Ư hiện có 990 đơn vị sinh hoạt tại 32 tỉnh, thành trong cả nước*, trên trang: <https://giacngo.vn/phan-ban-gia-dinh-phat-tu-tu-hien-co-990-don-vi-sinh-hoat-tai-32-tinh-thanh-trong-ca-nuoc-post70018.html>, truy cập 12/10/2024.

4. Nguyễn Kim Hiền, “Từ những điều tra xã hội học 1995 -1998 suy nghĩ về sự vận động của các tôn giáo Việt Nam”, Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 3, tr.32- 40.
5. Trần Thị Hồng Liên (2010), *Tìm hiểu chức năng xã hội của Phật giáo Việt Nam*, Nxb Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.
6. Viện Nghiên cứu Tôn giáo (2017), Báo cáo kết quả xử lý số liệu khảo sát đề tài *Hoạt động tín ngưỡng - tôn giáo trong gia đình Việt Nam hiện nay*. Đề tài cấp Bộ do TS. Nguyễn Quốc Tuấn làm chủ nhiệm.
7. Viện Nghiên cứu Tôn giáo (2021), *Một số giá trị cơ bản của tôn giáo ở Việt Nam (Thuộc Đề án Hỗ trợ thông tin, tuyên truyền về dân tộc, tôn giáo theo quyết định số 219-QĐ/TTg ngày 21 tháng 2 năm 2019)*. Đề tài do TS. Nguyễn Văn Quý làm chủ nhiệm.
8. Nguyễn Như Ý (cb, 1998), *Đại từ điển Tiếng Việt*, Nxb Văn hoá Thông tin, Hà Nội.
9. Weger, Karl-heinz (1991), *Phê bình tôn giáo qua các tác giả*, Đại chủng viện thánh Giuse, Sài Gòn.

Abstract

EXPLORING THE SOCIAL CONNECTION FUNCTION OF BUDDHISM (A Case Study of Hanoi)

Phạm Quang Tùng,
Trần Anh Châu, Lê Tuấn Dũng
Institute for Religious Studies, VASS

Religion serves many functions and plays a defining role in social life. Scholars acknowledge the primary functions of religion in society, which include social connection, social control, and social support functions. This article aims to identify and analyze Buddhism’s “social connection function” through a sociological approach. Regarding the scope and subject of the study, the article focuses on the manifestations of Buddhism’s social connection function in secular life, specifically in the case of Buddhism in Hanoi today.

Keywords: Buddhism, function, social connection, Hanoi